

Розділ 2

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Міжнародне право. Господарське право, господарсько-процесуальне право

УДК 346:005.591.43

А.Й. Француз

*Герой України, заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

К.О. Савчук

*здобувач вищої освіти ступеня «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект)

У статті розглянуто законодавче закріплення ліцензування господарської діяльності, зокрема зроблено акцент на правовому співвідношенні та порівнянні Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2015 р. та Закону «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 2000 р., який йому передував.

Ключові слова: господарська діяльність, ліцензування, ліцензія, новели.

А.И. Француз

*Герой Украины, заслуженный юрист Украины,
доктор юридических наук, профессор,
декан юридического факультета,
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»*

К.О. Савчук

*соискатель высшего образования степени «магистр»,
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»*

Лицензирование хозяйственной деятельности (хозяйственно-правовой аспект)

В статье рассмотрено законодательное закрепление лицензирования хозяйственной деятельности, в частности сделан акцент на правовом соотношении и сравнении Закона Украины

«О лицензировании видов хозяйственной деятельности» от 2015 г. и Закона «О лицензировании определенных видов хозяйственной деятельности» с 2000 г., который ему предшествовал.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, лицензирование, лицензия, новеллы.

A. Frantsuz

*Hero of Ukraine, honored lawyer of Ukraine,
Doctor of Law, Professor,
Dean of the Faculty of Law,
«KROK» University*

C. Savchuk

*Applicant for higher education degree “Master”,
«KROK» University*

Licensing of Economic Activity (Economic-Legal Aspect)

In this article we legislative consolidation of licensing of economic activity is considered, in particular, the emphasis is placed on the legal relationship and compared with the Law of Ukraine «On Licensing of Business Activities» from 2015, and the Law «On Licensing Certain Types of Economic Activities» of 2000, which was preceded by it.

Key words: economic activity, licensing, license, short stories.

Постановка проблеми

Ліцензування господарської діяльності є одним із аспектів державного управління економікою.

Господарський кодекс України консолидує загальне визначення ліцензування як засобу державного регулювання у сфері господарської діяльності, спрямованого на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних та соціальних інтересів держави, суспільства й окремих споживачів.

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» визначає ліцензування як засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

Але проблемним питанням залишається законодавче закріплення ліцензування та питання того, чи виправданим стало прийняття нового закону в сфері ліцензування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розкриттям відповідного питання ліцензування господарської діяльності займалися: А. Б. Багандов, Л. В. Шестак, О. В. Кашперський, В. В. Піцикевич, Е. Е. Бекірова, І. Д. Пастух, В. С. Новікова та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Прийняття Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2015 р. скоротив види ліцензування, але так і не вирішив деякі законодавчі неузгодженості, які так і залишилися прогалинами права. Тому в даній статті ми хочемо звернути увагу як змінилася правова сфера ліцензування з прийняттям Закону від 2015 року та які покращення відбулися з правового боку.

Формулювання цілей статті

Проаналізувати новели нового Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2015 року та обґрунтувати їх доцільність.

Виклад матеріалу дослідження

На початку зазначимо, що Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [2] у порівнянні з Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» 2000 року [3] змінив щодо структури та предмета регулювання не отримав.

Та все ж, новим Законом було внесено низку істотних змін у ліцензуванні господарської діяльності в Україні.

Основними змінами є зменшення кількості видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також скасування закону з паперового документообігу – можливість подання документів органу ліцензування в електронному вигляді та реєстрації самої ліцензії у формі запису в Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських утворень.

Зменшення кількості ліцензованих видів діяльності повністю відповідає поточній політиці уряду стосовно поведінки державного управління в Україні та зменшенню кількості послуг органів влади, що є додатковими перешкодами як для представників бізнесу, так і громадян.

Звичайно, скорочення видів діяльності, що потребують ліцензії, є позитивним кроком до дерегуляції та вдосконалення ділового середовища та інвестиційного клімату, але не можна не відзначити, що, на жаль, як і раніше, запровадження й скасування видів ліцензованої діяльності здійснюється без чіткого визначення критеріїв для призначення видів господарської діяльності ліцензованими [7, с. 128].

Саме це є однією із значних прогалин у законодавстві щодо ліцензування, оскільки параметри, які повинні мати вирішальне значення для додавання або модифікації переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, не встановлюються, а це означає, що список може бути змінений довільно за бажанням державних органів без реального розгляду потреби у захисті суспільних інтересів, а також у силу особливих інтересів того чи того органу при придбанні права на видачу ліцензії.

На нашу думку, вагомим нововведенням Закону є спрощення процедури отримання ліцензій. Якщо раніше документи для отримання подавалися шляхом звернення до відповідного органу ліцензування суб'єктом господарювання, який має намір здійснити певний вид ліцензованого бізнесу особисто або через орган чи особу, уповноважену ним (частина перша статті 10 Закону від 2000 року [3]), то відтепер законодавець надає суб'єкту підприємницької діяльності три альтернативи для подання документів органу ліцензування.

Згідно з ч. 1 ст. 10 Закону документи, надані органу ліцензування, передбаченому цим Законом, можуть бути надані ліцензійному органу за вибором ліцензіата:

1) *наручно* відповідно до пункту 3 частини другої статті 6 та у порядку, встановленому статтею 9 Закону України «Про адміністративні послуги»;

2) поштовим відправленням з описом вкладення;

3) в електронному вигляді за допомогою порталу електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [3].

Безсумнівно, подання документів у електронному вигляді є сучасним і зручним способом і спрощує доступ до адміністративних послуг для суб'єктів господарювання.

Найважливішою зміною правового регулювання ліцензування господарської діяльності, запровадженої новим Законом, є зміна форми ліцензії від документальної до електронної.

Ліцензія на здійснення виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, оформляється органом ліцензування в електронному вигляді (протокол рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань) і відображається у витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, яка видається ліцензіату без-

коштовно й підлягає оприлюдненню в електронному вигляді [6, с. 180].

Ліцензійні органи вносять до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань:

1) рішення, прийняті органами ліцензування відповідно до Закону - у день їх прийняття;

2) документи, надані органам ліцензування, та іншу інформацію про ліцензування видів господарської діяльності, необхідних для ведення зазначеного реєстру – на день їх отримання ліцензійними органами.

Внесення запису про право суб'єкта господарювання на здійснення ліцензованого виду діяльності у ЄДР є, на наш погляд, дуже успішним рішенням, яке полегшує об'єднання всієї інформації про юридичну особу в єдиний реєстр.

Нововведенням даного Закону також є визначення єдиного органу, що затверджує умови ліцензування для всіх видів господарської діяльності – Кабінет Міністрів України, який сприятиме як уніфікації правил ліцензування та вимог до ліцензіатів, а також зручність використання цього правового акту в рамках реалізації права.

Крім того, Закон визначив вимоги до умов ліцензування, які не були включені до попереднього закону, внаслідок чого кожен ліцензійний орган, повноваження якого включають розробку умов ліцензування, міг включити до їх складу на свій розсуд будь-які вимоги до суб'єктів господарювання та здійснення ними певного виду економічної діяльності [4, с. 84].

Важливим та новим положенням Закону є те, що не можуть бути включені до ліцензування вимоги щодо дотримання законодавства України у відповідних галузях та окремих законах загалом, а також законодавства, обов'язкового для всіх суб'єктів господарювання. Дані положення містилися практично у всіх ліцензійних умовах, що створювало ситуацію, коли порушення будь-якої загальної норми одночасно було порушенням умов ліцензування, що призвело до можливості двічі

притягнення особи за одне й те ж саме правопорушення.

Спрощення господарської діяльності сприятиме консолідації в Законі положення про те, що ліцензія видається на необмежений термін, на відміну від попереднього видання закону, згідно з яким ліцензія на ведення певного виду господарської діяльності видається за загальним правилом на невизначений термін, але Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу ліцензування можливе обмеження терміну дії ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності, але цей термін не може бути меншим, ніж п'ять років [4, с. 85].

Все це ускладнювало здійснення господарської діяльності окремих суб'єктів господарювання, вимагаючи від них необґрунтованих зусиль для отримання ліцензії та розширення можливостей зловживань ліцензійними органами наданими їм правами, надаючи підстави для необґрунтованої відмови суб'єктам господарювання видавати ліцензії.

У той же час проведення періодичних перевірок на відповідність умовам ліцензування суб'єктами господарювання та, у разі виявлення відповідних порушень можливості застосування відповідних санкцій, на наш погляд, є достатньою мірою для забезпечення законності в галузі ліцензування господарської діяльності.

Хочу звернути увагу на недоліки Закону, пов'язані з низьким рівнем законодавчої техніки. Зокрема, стаття 2 Закону має назву «Сфера застосування закону та повноважень органів державної влади у сфері ліцензування» [4], але не містить положень про повноваження державних органів.

Назва статті 8 Закону «Запровадження, скасування, зміна назви виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню» [4] також не відповідає її змісту. Назва статті передбачає порядок здійснення, зміст якого містить норми щодо вибіркового наслідків введення, скасування та зміни назви виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Стаття 13 Закону «Розгляд заяви про отримання ліцензії, відмова у видачі ліцензії» [2] містить частину четверту, яка не відповідає назві статті, й передбачає, що ліцензія, яка не була переоформлена у встановлений термін, є недійсною і підлягає скасуванню. У той же час цій нормі не передусє жодне згадування ні про поняття, ні про підстави переоформлення ліцензій [5, с. 139].

Зазначимо також, що на відміну від попереднього закону, новий закон не містить переліку підстав для повторної видачі ліцензії.

Висновки

Отже, з вищевикладеного можна констатувати, що Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»

від 3 березня 2015 року № 222-VIII у певній мірі й справді покликаний на зменшення впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання.

Відповідність цього закону чинній політиці дерегуляції української економіки підтверджується такими положеннями:

1) скорочення кількості видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;

2) запровадження спрощеної процедури отримання ліцензії, зокрема, через здатність суб'єктів подавати документи до органу ліцензування в електронному вигляді;

3) введення електронної форми ліцензії та реєстрації наявності ліцензії до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Література

1. Закон України «Про адміністративні послуги» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, зі змінами № 2019-VIII від 13.04.2017, ВВР, 2017.
2. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, зі змінами № 2145-VIII від 05.09.2017, ВВР, 2017.
3. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, зі змінами N 126-VIII (126-19) від 15.01.2015, ВВР, 2015. Закон втратив чинність на підставі Закону N 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, N 23, ст.158.
4. Алексеева О. Є. Ліцензування як засіб впровадження політики дерегуляції господарської діяльності / О. Є. Алексеева // Підприємництво та інновації. – 2017. – Вип. 3. – С. 84-94.
5. Баженова А. А. Предмет ліцензування господарської діяльності / А. А. Баженова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 8. – С. 139-142.
6. Карчевський К. А. Ліцензування господарської діяльності: правова природа, джерела правового регулювання, поняття та ознаки / К. А. Карчевський // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 44. – С. 180-188.
7. Лісніча Т. В. Ліцензування як спосіб державного регулювання господарської діяльності: аналіз стану законодавства / Т. В. Лісніча // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2015. – Вип. 20. – С. 128-130.